

LARS JOHAN WALDÉN

Varför spar fransmännen? – Kommentar till Lennart Berg

I sin uppmärksammade artikel i Ekonomisk debatt har Lennart Berg analyserat hushållssparandets utveckling sedan början på sjuttioalet. En analys av hushållssparandet i Frankrike under samma skede har gjorts av Philippe l'Hardy. I båda länderna har sparandet gått ned, men medan det i Sverige nu är negativt är det i Frankrike nära 15 procent av hushållens inkomster. Ingen av studierna förklarar sparnivån, men Lars Johan Waldén menar i denna kommentar att skillnaderna i skattesystem och statlig bostadsfinansiering spelar en väsentlig roll.

Det senaste årtiondets svaga ekonomiska tillväxt har bl a resulterat i att hushållssparandets roll som tillväxtfaktor ägnats ökad uppmärksamhet. Detta är ett påstående som får gälla inte bara Sverige utan OECD-länderna i stort och det är inte minst mot denna bakgrund som åttiotalets hårda antiinflationspolitik får ses.

Lennart Bergs artikel om hushållssparandet under 1970- och 1980-talet ligger sålunda väl i tiden. Jag vill här jämföra den med en fransk uppsats av Philippe l'Hardy [1982] som täcker i det närmaste samma period.

Internationella långsiktiga jämförelser

*Fillic LARS JOHAN WALDÉN
arbetar vid Statens institut för
byggnadsforskning i Gävle,
främst med samhällsekonomisk
forskning*

medför alltid problem, men jag nöjer mig med att konstatera att båda författarna utgår från nationalräkenskaperna. Där emot har jag inte haft möjlighet att detaljgranska begrepp, men är medveten om att dessa ger utrymme för rätt skilda definitioner (jfr även Berg [1983] kap 1).

l'Hardy har en något annan uppläggning av analysen än Berg, och för också in flera förklaringsvariabler i analysen. Båda tillmäter dock utvecklingen av hushållens realinkomster en central betydelse.

Berg går längre i nedbrytningen av sparandet på olika sparformer än l'Hardy. Den viktigaste uppdelningen, nämligen på finansiellt och reellt sparande återfinns dock i bägge artiklarna. Kommentarererna i det följande skall i stort begränsas till de gemensamma dragen. Uppgifterna i figuren utgör som framgår en sammanställning från flera källor.

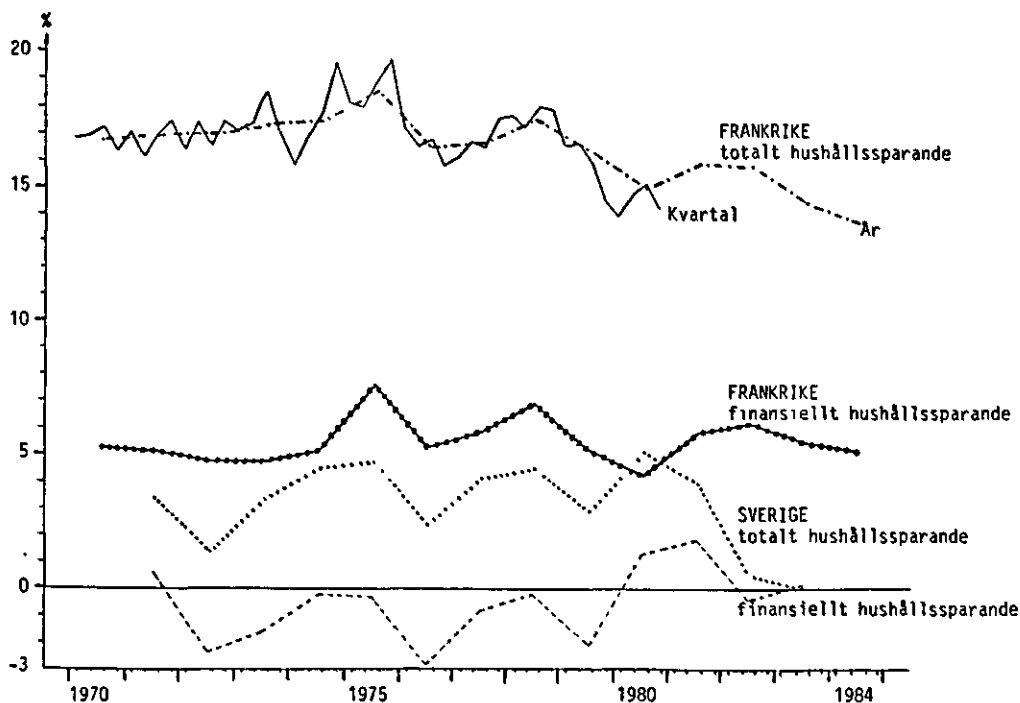
Kurvorna för hushållssparandet visar mycken parallellitet. Vid mitten på sjuttioalet når det en kulmen, tidigare i Frankrike än i Sverige. Sedan dess har sparkvoten sjunkit. Främst är det det reala sparandet som har minskat.

I en studie av fransk bostadsmarknad anvisar jag en förklaring till den här utvecklingen (Waldén [1985]). I så väl Frankrike som Sverige kulminerade bostadsbyggandet under sjuttioalets första hälft. Hushållens sparmedel torde i stor utsträckning omsatts i reala världen, och med stor skuldökning som följd. Det minskade reala sparandet skulle därmed få ses i samband med nedgången i byggandet av ägandebostäder därefter.

Ändock är det väl inte fluktuationerna utan främst nivåskillnaderna som är det mest slående i figuren. *Nivån* på sparandet kan vare sig förklaras med Bergs eller l'Hardys modell, utan reflexionerna härvidlag är främst mina egna.

Det franska hushållssparandet har

Figur 1 Hushållssparandet, totalt och finansiellt, i Frankrike år 1970–1984 och i Sverige år 1971–1983

Källor: l'Hardy [1982], Berg [1985], INSEE [1985].

sjunkit totalt från nära 20 procent (1975) till under 14 procent (1984). Det svenska hushållssparandet hade under perioden en topp vid 5 procent (1980) för att därefter sjunka till 0 (1983). Det finansiella sparandet pendlar i Frankrike omkring 5 procent, medan det i Sverige genomgående ligger under noll.

Även i Frankrike har det reala sparandet sjunkit, från 12 procent (1975) till 6–7 procent (1984). Motsvarande nedgång i Sverige sker från 5 procent (1975) till under noll (1983). Berg menar att den negativa siffran för 1983 får ses som att nyinvesteringarna inte räcker till för att "hålla beståndet av små- och fritidshus intakt utan (att) detta minskar genom förslitningen", en slutsats som jag delar.

Samtidigt konstaterar han att "den politik som förts gentemot hushållen beträffande deras reala sparande måste anses som lyckad (utifrån givna målsättning)".

Här tycker jag nog Berg ger uttryck för ett anmärkningsvärt lättsinne i en annars seriös artikel. Må vara att, att döma av Bergs påpekande, vissa taktiska syften uppnåtts, så kan det aldrig vara "lyckat" att man först subventionerar fram en stor bostadsefterfrågan, och sedan genom ändrade skatteregler gör det olönsamt eller omöjligt att klara underhållet. "Oroväckande" skulle för mig vara i stället den adekvata beteckningen för det låga såväl reala som finansiella sparandet.

Skall man söka förklara skillnaden mellan fränkt och svenskt hushållssparande, faktiskt hela 15 procent, av hushållens disponibla inkomster, bör man förlänga det historiska perspektivet, lämpligen genom att slå i Bergs avhandling. Där framgår (Berg, [1983], s 17 ff) att en sparkvot på närmare 10 procent var normal fram till mitten på sextioalet, då det stora raset satte in.

En tänkbar förklaring till nedgången

vore utbyggnaden av social- och pensionsförsäkringarna under 1960-talet vilket skulle ha försvagat incitamentet för hushållssparande. Men även det franska sociala systemet håller hög klass. "För den som har arbete synes det franska sociala systemet vara fullt likvärdigt med det svenska" (af Trolle, [1985]). Skillnad i socialt trygghetssystem torde därför knappast förklara skillnaden i sparnivåer.

Skattesystemet skulle jag personligen tillmäta stor betydelse och syftar då på kombinationen av inkomstskatt, samt avvägningen mellan bidrag och skattelättnader. Även det statliga stödet till bostadsfinansieringen bör beaktas i sammanhanget.

Det senare omfattar numera i Sverige nära 100 procent av nybyggandet. Detta har i sin tur resulterat i en subventionskarusell, samtidigt som det privata sparandet, via höga marginalskatter och inflation drabbas hårt.

I Frankrike är vidare inkomst- och marginalskatter mycket lägre. Stödet till barnfamiljerna utgår till stor del i form av minskad skatt. Endast hälften av bostadsbyggandet omfattas av lån med statliga räntesubventioner. Dessa lån har en klar låginkomstprofil, och lån till nya ägandelägenheter är utformade för att stimulera sparandet (Waldén, [1985]).

Avslutningen i Bergs artikel andas en viss optimism vad gäller möjligheterna att öka hushållens sparande. "Det finansiella sparandet ökar på bekostnad av det icke-finansiella", och genomslag för skattesparandet och skattereformen anförs som orsaker. Nu krävs, för att öka hushållens fi-

nansiella sparande, menar Berg, "att inflationen pressas tillbaka".

Om han därmed avser att sparandet skall klättra litet över nollstrecket kan jag väl hålla med honom. Om ambitionen är att höja hushållssparandet till en nivå där det är av betydelse för kapitalbildningen har vi mycket långt att gå – tillbaka skulle jag vilja säga.

Man behöver ju inte sätta ribban så högt som i Frankrike, vid 15 procent. Man kan ju stanna halvvägs, 7–8 procent, alltså ungefär den nivå som gällde till mitten av 1960-talet.

Skall man nå dit räcker det nog inte med jippon av typ allemanssparandet, som lätt genomskådas. Studera i stället ekonomier där man i skattelagstiftning och kreditgivning varit mer varsam när det gällt att slå vakt om hushållens sparande!

Referenser:

- Berg, L. [1983] *Konsumtion och sparande – en studie av hushållens beteende*. Acta universitatis Upsaliensis. Studie Oeconomica Upsaliensia 8. Almqvist & Wicksell International. Uppsala
- Berg, L. [1985] "Hushållssparandet under 1970-talet och 1980-talet". *Ekonomisk debatt*, Årg 13, nr 4
- INSEE. [1985] *Rapport sur les Comptes de la Nation*. Paris
- l'Hardy, Ph. [1982] "Le taux d'épargne des ménages depuis 1970". *Economie et Statistique*, no 1940, janvier
- af Trolle, U. [1985] "Ett franskt skolexempel". *Ekonomisk debatt*, Årg 13, nr 5
- Waldén, L J [1985] *Reflexioner kring fransk bostadsmarknad och bostadspolitik*. Statens institut för byggnadsforskning, meddelande/bulletin M85:21, Gävle